

DINGSDAG 24 MAART.

AMSTERDAM, 23 Maart.

Is er verschil tusschen de wet op het lager onderwijs, waarom het vorig ministerie is omvergeworpen, en de tegenwoordige voordragt?

In den grond der zaak weinig, als men daarvan uitzondert de toezegging van art. 21, om in enkele zeer zeldzame gevallen een subsidie uit de staatskas te verleen aan een bijzondere school. Dan dewijl het daarmee niet zeer ernstig gemeend is, zoo moet men die belofte als niet gedaan beschouwen, en de uitzondering blijft bij de beoordeeling der wet buiten aanmerking.

Welnu, in dat geval zoeken wij vruchteloos naar een principieel verschil tusschen de beide voordragten. Om trent de punten, waarover het vorig ministerie is gevallen, en om welke te verbeteren het nieuwe ministerie is opgetreden, vinden wij wel wijziging van woorden, maar geen verandering van beginsel. Wat het eene ons gaf, datzelfde biedt ons het andere aan, maar in een anderen vorm. De grond der beide voordragten is dezelfde en daarom zoude ook beide voordragten dezelfde resultaten leveren.

De voordragt van Reenen gaf ons het voorschrift, dat het onderwijs moet bevorderlijk zijn aan »godsdiens». Daarbij werd zij in de school, niet rond en open, maar langzaam een onweg en als ter slink, alhoewel toch zeer bepaald, de »bijbelsche geschiedenis» en met deze onvermijdelijk den Bijbel. Wel is waar, het woord »christelijke» godsdiens had het ontwerp van Reenen niet willen gebruiken. Maar was het noodig, dat woord in de wet te schrijven? Was het overal »zou het woord »godsdiens» bij ons te lande, als het in de wet te lezen staat, anders opnemen dan voor »christelijke» godsdiens? Was een Israëliet zou zich daarin niet vergissen. Het woord »godsdiens» alleen was alzoo voldoende om op de school in te voeren al wat men behoefde, om van de gemengde school in eene eenzijdige rigting misbruik te maken. Des niettegenstaande had het ontwerp van Reenen zich daarbij niet bepaald. Het gaf daarenboven zeer nadrukkelijk de verpligting om de »bijbelsche geschiedenis» op de school te leeren. — En dat de bijbelsche geschiedenis ongetwijfeld aan de godsdiens, die bevorderd moest worden, een stellig christelijk karakter geeft, wie zal dat betwisten? Maar er is nog meer. Daarenboven gaf het voorschrift van de »bijbelsche geschiedenis», nadrukkelijk in de wet genoemd, het gereede voorwendsel om den Bijbel op de school in te voeren. Men zou immers al dadelijk gezegd hebben: »Wij kunnen de bijbelsche geschiedenis niet onderwijzen zonder den Bijbel, die haar verhaalt,» en daardoor zou aan het onderwijs op de school een bepaald protestantsch karakter zijn gegeven worden.

Dat deze de strekking was van de wet van Reenen was geen geheim en den »beweger» niet minder dan aan ons bekend. Wij bestreden daarom met allen nadruk de genoemde bepalingen, met denzelfden nadruk, waarmede wij thans de woorden »christelijke deugden» bestrijden; maar zonder ons te voegen bij de partijchap, die t ministerie zoekt omver te werpen en daartoe onze medewerking verlangde.

Wat wilde die partijchap? Zij verkreeg in de wet van Reenen al wat zij in zake van onderwijs verlangen kon. Er ontbrak alleen één woord, maar dat woord was onnoodig, dewijl de wet datgene meebracht, wat door het woord batekend wordt, en begeerd was. Streedt men dan voor letters of voor een klank? Helas ja. De politieken hadden een wapen nodig om het vorig kabinet te doen vallen. Dat wapen werd een klank, een woord, hetwelk bij een deel van 't Volk, onbekwaam om over de kwestie een oordeel te vellen, de hartstogten ligtelijk gaande kon maken. En om des te zekerder die hartstogten in beweging te brengen, werd van dien klank tevens een wapen-kreet tegen Rome gemaakt.

Wat heeft men er mede gewonnen? Een ander ministerie; maar ook eene andere wet? Men heeft een woord, een klank verkregen. Maar geeft dat woord meer dan de wet van Reenen? Is er meer kracht in de »christelijke deugden» van de nieuwe voordragt, dan in de »godsdiens» en de »bijbelsche geschiedenis», die

het ontwerp van Reenen had aangenomen, en die de tegenwoordige voordragt achterlaat? Wij wachten op het bewijs. Inmiddels verneemt men, dat alle liberale organen van de pers, die het ontwerp van Reenen hebben toegejuicht, ook aan dit hunne onverdeeld goedkeuring schenken, de Regering daarover prijzen en de aanneming ten dringendste aanbevelen. De papo-Thorbeckianen met de vrienden van het vorig kabinet, staan hier in 'tzelfde gelid bij en naast de hartstogtelijkste bestrijders van de voordragt van Reenen. En 't schijnt haast dat vele bestrijders van dit kabinet nog ijveriger zijn in het lofprijzen der nieuwe voordragt, dan de vrienden van 't ministerie.

Bij geen van allen wordt gelet op het gemis van genoegzame sanktie voor de bepalingen, die de gemengde scholen moeten behoeden voor misbruik. Het tegenwoordige ontwerp heeft eenvoudig overgenomen geheel de gebrekkige insigting, die de wet van Reenen op dat stuk aanbodt.

Het behendig gekozen middel, om de Regering van de uitvoering der wet en van de handhaving harer bepalingen te onttrekken, is door den heer van Reenen gevonden. Het is de provinciale goevernementen heeft overgebracht. Het is zijne wet, die de uitvoering en der wet en der verordeningen overlaat aan de Gemeente-besturen. Het is zijne wet, die aan de algemeene Regering elken direkten invloed op de school onttrekt. Het is zijne wet, met één woord, die de toekomst van 't lager onderwijs, en de verschillen plaatselijke autoriteiten, zonder zakeen afdoend middel voor te behouden om met ernst tegen elke eenzijdige rigting op de gemengde school te waken.

De grieven, die wij daarom trent tegen de nieuwe voordragt hebben in 't midden gebracht, zijn *pure et simple* uit de voordragt van Reenen overgeschreven.

Er is daarop nogtans ééne uitzondering, die nog al eenige beteekenis heeft. Het ontwerp van Reenen had de zaak geheel van de Regering vervreemd. De nieuwe voordragt, daarentegen, behoudt voor de Regering een direkten invloed op de benoeming der Meesters door eene veranderingy gebracht in de redaktie van art. 20. De vorige voordragt liet die vrij en onverhinderd over aan de Gemeente-besturen. Het nieuwe voorstel bepaalt, dat de keus der hoofd-onderwijzers moet geschieden door de Gemeente-besturen uit eene voordragt van drie kandidaten, opge maakt door burgemeester en wethouders in overleg met den schoolopziener, hetgeen, blijkens de memorie van toelichting, wil zeggen: met de goedkeuring van den schoolopziener.

Dit is de enige direkte invloed aan de Regering toegekend, om aan de uitvoering der wet de hand te kunnen houden. Zij kan tot de behoeming van een school-onderwijzer mede werken. Maar is deze eens benoemd, dan is 't gedaan en de uitvoering der wet verblijft geheel bij de plaatselijke autoriteiten. Bij gemis van sanktie mist men derhalve genoegzame waarborgen voor de handhaving den neutraliteit van de school; en tevens zal dat gemis van sanktie ook onvermijdelijk gemis van eenheid in de rigting der gemengde scholen aanbrengen. Beide wetsontwerpen, het nieuwe en 't vorige, zullen alzoo leiden tot dezelfde resultaten, tot verschil van rigting der scholen, naar de plaatselijke gesteldheid, met al den aanleve van dien, in onze algemeene beschouwingen duidelijk en breedvoerig uiteengezet.

Het is daarom, dat wij de wet slecht hebben genoemd en wij 't onmogelijk achten haar goed te doen worden. Verbeteringen zouden weinig baten; zij zou gansch omgewerkt moeten worden, hetgeen thans onmogelijk te verkrijgen is.

Maar ook daarom is het voor ons des te meer noodzakelijk aan te dringen op de wijzigingen, die wij gevraagd hadden voor de wet van Reenen, en nu blijven vorderen in de nieuwe voordragt. Die vorderingen mogen verscheiden zijn in de woorden, zij zijn één in de zaak. De wet mag niet *directelijk* aanleiding geven tot misbruik. De wet moet duidelijk zijn, in plaats van dubbelzinnig. Zij moet opregt zijn.

Advertentien van Zes regels en daar beneden worden tegen 1.00 geplaatst; meer dan Zes regels tegen 15 cents de regel. — Voor alle advertentien wordt bovendien 35 cents zegelrecht betaald. Voor grootte letters betaalt men naar de plaatsruimte meer.

KERKGEWADEN.

Wij hebben het voorrecht een dier tijdeliken te belevven, waarin sedert lang gepredikte ideeën zich met stof en vorm bekleeden, waarin lang gekoesterde uitzigten worden verwezenlijkt, aangewezen en nagestreefde doeleinden bereikt, waarin groote theorien als imponante praktische verschijnsels optreden. Dat is schoon en zoet want het is een harmoniesch genot voor den afgeleghen lichtham geschapen mensch, vooral voor den Christen, wien het hoogste voorwerp zijner vereering allerdiernaast is om zijne tweevoudige natuur — het *Woord* en het *Vleesch* — dat alle ideeën, wier geboorte op den weg der wereldgebeurtenissen lag, eenmaal *feit* worden: 't is schoon en zoet, omdat het wel schijnt of we na de doorgestane stormen de herboewing eener nieuwe en betere maatschappij bijwonen. Voor vijf-en-twintig jaar geleden verkeerde de christen kunstherleving nog in den staat van aspiratie, van vetzuchting, van lierzang, ten hoogste van petitionnement bij de gestelde magten, om een weinig verademing. De dichters bezongen, in romances en romans, de *fleches* en *aiguilles* en *dentelles* van eenet kunstvorm, die hun oog en hart had getrokken, maar waar ze eigenlijk zelf het inwendig leven nog niet van bereyden. Toen kwam de christelijke archaologie; door de alarmklokken der dichters opgewekt, aan den arbeid getogen, en hebben recht gedaan aan en over die gepreze gothische vormen. En thans — nadat de archaologie, zich duchtig gekweten heeft, vergaapt men zich niet langer aan die kantwerken in steen, aan die naalden, die nog heel wat anders dan naalden zijn, aan die vormen die nog wat meer kunnen dan waans geest in het leven te roepen. Men heeft de fijne aesthetische en wijze konstruktieve beteekenis van al die architectonische vormen leeren kennen niet alleen — maar men is verder gegaan. Men heeft de kerk opgevat in haar geheel: niet slechts haar steenen geraamte — maar ook zij leeft en streeft, met hare meubelen en bevoorraden, met alle de »ranke» spitsboogen, de fijne bearbeiding, de *carving*, de *sculpture* waarde — maar men is zich rekenschap gegeven van het meest ondergeschikt detail: men is de kryptografen en de torenklokken, de gewijde vaten en de glasramen, de gestoelten en den kerkvloer, de reuk- en lichtdragers, de binnen- en buitenvlakten — men is alles gaan beoefenen; opdat er toch harmonie in het geheel komen zou!

En die harmonie, zij wordt krachtig bevorderd ook door gepaste liturgische gewaden. En wij behoeven ter bekoming van deze niet over de rijksgrenzen te stappen. De heer Fr. Stoltzenberg te Roermond kan, voor kwaliteit en prijs; met ieder ander wedijveren; ja de vreemde schijnt minder aangename voorwaarden te stellen dan de landgenoot.

We waren dezer dagen in de gelegenheid eenige borduurwerken van den H. Stoltzenberg te zien, en we aarzelen niet te zeer schoon te noemen. Ons was een kazuilkolom verbouwd, zij met eenen afzonderlijken afgederde zij gewerkt, die de H. Katharina en H. Barbara (?) voorstelde. Een ander stuk, dat halve figuren van de 4 Evangelisten gaf: deze waren uit zijden stukken en met een gekleurden draad, tot verhooging van licht en bruin, bearbeid. Ze waren in den regten geest en stijl der XIVe Eeuw; de anderen behoorden tot het einde der XV. De pose der figuren, de drapering, het ornamentaal effekt — 't was alles zeer goed en naar de ware beginselen. We moeten beginnen met de ouden wat ze goeds hadden na te doen; *scheppen* — daar kunnen we altijd toe komen. Wij raden den H. Stoltzenberg ten zierste aan — zich zoo min mogelijk van de goede, herlevende, rigting te verwijderen en durven hem nog wel een aanmoedigend omhaal van onze Eerw. Heeren Geestelijken voorspellen. 't Is te hopen en te denken, dat nu deze fraai bewerkte harduursels, gehecht aan banen van antieke stoffen, daarmede tot uitlevering van kazuifels in den ouden vorm zullen mogen strekken, en niet misbruikt zullen worden ter opluistering van de bekende XVIIe-eeuwsche snede.

Het *Weekblad voor de Ned. Herv. Kerk* ontleent aan *le Lien* de volgende bijzonderheden nopens den godsdiensstigen toestand van Engeland:
»In eenen vorigen brief over den toestand van

Puseyismus hebben wij melding gemaakt van eenige Puseyisten in Englands hoofdstad, die door de Puseyisten, op eene tot hiertoe ongehoorde wijze versierd waren. 't Is evenwel niet alleen bij gelegenheid van kerkelijke feesten, dat men nieuwe sieraden en nieuwe gebruiken in de kerken en in de godsdienstoefening tracht in te voeren. Omstreeks het einde des vorigen jaars, werden in verschillende kerken van eene der rijkste wijken van Londen (Knightsbridge) ongewone versieringen aangebragt. Terstond heeft men de overstaalke klagen ingeleverd, bij het bisschoppelijke hof van Londen, dat bij een vonnis, later bevestigd door den Court of Arches, (1) heeft bevolen heeft, al die sieraden weg te nemen; daaronder bevond zich ook het kruis, dat men boven de heilige tafel (gelijk zij in Engeland genoemd wordt) geplaatst had. Deze beslissing heeft niet alleen de verontwaardiging van den bekenden aartsdiaken Denison opgewekt, maar ook klagen van sommige dagbladen, welke zonder met de Puseyisten gemeene zaak te maken, eensgezind zijn met de *High Churchmen*. Vooral een dier bladen, dat tot opschrift voert: *Voor God, over den Souverein en het Volk* berispt die versiering van het kruis in die Hervormde kerken, die het kruis beschermen als het symbool des Christendoms, als het uitwendige teeken des geloofs en der hope. (2) Een ander blad, de *Clerical Journal*, ziet in dit vonnis een overblijfsel van de oude overdraagzaamheid der Hervormers van Engeland, die, na het ruk van Rome te hebben afgeschud, zich beijerden om zelfs het minste overblijfsel der Roomsche Eeredienst weg te nemen. Het blad vraagt: » Waarop is de Kerk van Engeland gegrond? op de begrippen van eenige mannen, die kortelings het Puseyismus verlaten hadden. Kan men het dan billijk en redelijk noemen, hunne overblijfselen te vernietigen? » Het blad vraagt ook: » Wat wij van hen willen bewaren, 't is hun katholiek geloof, niet hunne bijzondere meeningen. » Het schijnt zeker vreemd, dat in een protestantsch land, gelijk Engeland, het kruis verbannen worde uit kerken waar het Evangelie gepredikt wordt, maar men moet billijk zijn in alles: welau, in dit geval mogen wij, op gezag van verschillende schrijvers van verschillende partijen, de verzekering geven, dat het kruis in die kerken zou gebleven zijn, zonder opgemerkt te worden, even als in zooveler andere kerken, indien het niet voor de geestelijkheid en voor sommige geloovigen een voorwerp van eerbied en halve aanbidding geweest ware, bestaande in knechtelingen en heiligheden.

» Voor 't overige nadert het Puseyismus steeds meer tot Rome. Een zijner voornaamste kampveethers, Rev. de Romestin, heeft onlang eene verzameling van hymnen uitgegeven, waarin men leerstellingen vindt, die Pius IX en de Jesuiten voorzeker niet vreugd in Engeland zien verspreiden. De schrijver erkent niet alleen de werkelijke tegenwoordigheid in het misoffer, en de mis over [voor?] levenden en dooden, maar ook de aanroeping der heiligen en de zielfmissen en gebeden der afgestorvenen. De Romestin heeft dikwijls de dienst verrigt in de St. Pauls Kerk (*Brighton*) maar ten gevolge van eenen brief door verschillende leden van de Evangelische partij aan den bisschop van Chichester gericht, heeft deze prelaat, dien eenige heidelooze bladen zonder eerbied voor zijnen stand en hooge jaren, hevig beleedigd hebben, het gevaar begrepen en den Hr. de Romestin het prediken verboden in geheel het bisdom Chichester.

» Het Puseyismus in Schotland, onder de leden der Episcopale Kerk zeer voorspoedig is, verzuimt het in Engeland geen aanhangers en proselieten te maken. Het heeft zich zelf sterk genoeg om openlijk te verklaren wat zijne leerstellingen en gebruiken zijn. — Wij hebben reeds opgemerkt, dat een hanner bladen zijne vroegere medestanders hunne treurige buitensporigheden begint te verwijten. Het eenige gevolg hiervan is, dat sedert het begin van dit jaar een ander blad verschijnt, onder den naam van *Union*, dat zonder eenigen schroom het grootste Puseyismus verdedigt en in 't bijzonder den aartsdiaken Denison. Voor eenige dagen lezen wij in dat blad een artikel, waarin men trachtte de geestelijken te bewegen, om heiligen prentjen onder hunne gemeentelieden uit te deelen; zie hier van dat artikel een kort verslag: » Hetgeen wij verlangen... 't zijn geene prenten als » Jozef in de put » of » Mozes op de rots slaande, » of » David dansende voor de Ark, » maar wij wenschten goede platen te bezitten die de kruisiging voorstellen, opdat zij, hetgeen voorzeker geschieden zou, door de geestelijken onder de leken verspreid, dat levende ge-

loof mogten opwekken, dat naar 't schijnt, onze armen ongelukkiglijk verloren hebben. Natuurlijk zou er behoefte zijn aan onderdringing, om het gebrek der platen; maar dat kan de leeraar doen.

» Welk eene bron van reine en ware vertroosting zouden onze armen daarin niet vinden, wanneer zij, in plaats van de koude en naakte witte muren, romme hutten opgeluisterd zagen met de beelden van den Gekruisigde, van den Zoon Gods stervende aan het Kruis! Zalke platen zouden voor den armen, die niet lezen kan, wezen wat » heilige gedachten zijn voor den onderwezene. Men begrijpt ligt dat zulke woorden, rigtingen en gebruiken de aandacht trekken van het hof van Rome en van de Paters Jesuiten, en dat zij zeer gunstig zijn voor de verbreiding van het Katholieke geloof.

Door de direktie der hollandsche ijzeren spoorwegmaatschappij is ten behoeve der deelhebbers verkrijgbaar gesteld het gewoon jaarlijksch verslag omtrent den staat der werken en van het materieel des wegs, loopende van Amsterdam over Haarlem, Leiden, s Gravenhage naar Rotterdam op het einde van 1856. Het verslag omtrent de exploitatie over dit jaar, alsmede omtrent de geldmiddelen derzelfde maatschappij met de daarbij behoorende balans, welke ter goedkeuring van deelhebbers zal worden aangeboden in de aanstaande algemeene vergadering, die gehouden zal worden 30 Maart e. k.

Uit eerstgemeld uitvoerig stuk ontleenen wij kortelijk, dat de weg en de stations in goeden staat worden onderhouden. Er is reeds een aanvang gemaakt men het opnemen van het dubbel spoor, ter lengte van 9000 ellen tussehen Haarlem en Veeningen, en zullen daarvoor in de plaats worden aangelegd twee wisselplaatsen of uitwisporen, door welke veranderde konstruktie met eene besparing denkt te verkrijgen in de kosten van onderhoud en vermoedelijk dit materieel te benuttigen tot herstelling van het onbruikbare.

De staat der bruggen is voldoende, doch zullen eenige derzelve moeten vernieuwd worden, zoo als reeds het geval is met de toegbrug over de trekvaart bij Leyden, welke is afgebroken moeten worden en tot noodbrug in gerigt. Deze zal worden vervangen door eene ijzeren brug, rustende op een gemetseld penant; met April e. k. zal die in gebruik komen.

Ten gevolge van later min doelmatig bevonden konstruktie van het spoor met houten roosterwerk en eindverbindingen, laat het te wenschen over, vooral in de eindverbindingen. In den loop van dit jaar zal daarin verbetering worden aangebrengt.

De stations en verdere gebouwen, die veel herstellingen hebben nodig gehad, zijn in goeden staat.

Het aantal lokomotieven bedraagt 20, waaronder begrepen eene geheel nieuwe uit de fabriek van R. Stephenson te New-Castle, die reeds verleden jaar besteld was en alstoen eene som van f10,000 daarvoor in reserve gebleven. Tevens zijn er vier oud model-lokomotieven geruimd tegen vier zeer krachtige machines; afkomstig van de nederl. Rijnspoorweg-maatschappij. De direktie is voornemens zich op deze zelfde wijze te ontdoen van nog vier dergelijke machines tegen ruiling van vier anderen; afkomstig van denzelfden oorsprong.

De rijtuigen zijn 209 in getal, die der tweede klasse zijn aanzienlijk verbeterd, door aan dezelve eene nieuwe en betere konstruktie te geven.

Uit het verslag omtrent de geldmiddelen zien wij, dat er 1,429,949 reizigers en militairen zijn vervoerd, welke ontvangst benevens die voor extra-treinen heeft bedragen f936,619.30, de goederen f166,804.98, rijtuigen, paarden en vee f16,666.10, en de brievenposten f18,364. depêches van den telegraaf f5,176.80, diverse baten f12,900.66½, renten van uitgezette gelden f1,895.02, waarbij gevoegd het batig saldo van het vorig jaar f165.90; zijnde het totaal der ontvangsten f1,158,592.76½.

De uitgaven worden belast met het onderhoud van den weg f191,465.36½, dito stations en werkplaats f38,611.26, dito lokomotieven f33,452.09, dito rijtuigen f60,566.44, algemeene kosten der werkplaats f4,881.28, de beweging heeft gekost f257,580.86, de elektr. magt, telegraaf f4,407.78½, de stoommachine te Rotterdam f3,240.83, de algemeene dienst en het hoofdkantoor f63,048.65½; totaal der exploitatiekosten f707,254.56; de spoorwegvernieuwing der 1e sektie wordt dit jaar ontlast met f25,500 (1), zoodat het generaal-totaal bedraagt f732,754.56; waarbij gevoegd de jaarlijksche aflossing en rente der geldleeningen f214,596.75, hetgeen een totaal van uitgaven oplevert van f947,351.31, zoodat een batig saldo overblijft van 211,241.45½. Te zamen f1,158,592.76½.

En dien ten gevolge uitgekeerd worden een dividend van f22.50 (zijnde 3½ pCt. van het maatschappelijk kapitaal) per aandeel, alzoo 1 pCt. of f10. minder dan over het verleden jaar.

(1) Deze vernieuwing is in het jaar 1853 daargesteld en heeft gekost f142,187.22½, van welk onderwerp jaarlijks op de boeken wordt afgeschreven en de exploitatie mede belast, zijnde thans nog per saldo, volgens balans f25,687.22½.

Het blijkt uit de stukken, dat het verkeer over den spoorweg in 1856 met 81,245 reizigers is toegenomen, in vergelijking met het vorige jaar en de opbrengst met f9856.55, doch is daarentegen de opbrengst van het goederen-vervoer verminderd met f36,517.72. En de rijtuigen, vee, enz. met f4,581.20. Te zamen f41,098.92.

De generale ontvangsten bedragen minder dan in 1855, f25,950.59½. En het generaal totaal der uitgaven levert over dat tijdvak een hooger cijfer op van f34,408.84, waardoor het minder dividend zich verklaart.

Het is niet te verwachten, dat vooreerst een gunstiger resultaat zal kunnen verkregen worden, daar volgens het technisch verslag de nieuwe ijzeren brug, die bij Leyden wordt daargesteld, eene aanzienlijke uitgaaf zal veroorzaken, de verandering aan het roosterwerk en nog vele verbeteringen zullen moeten worden uitgevoerd, terwijl het niet te ontkennen is, dat bij eene naauwkeurig beschouwing der jaarlijks uitgegeven stukken de uitgaven steeds toenemen. In het verslag omtrent de geldmiddelen des verleden jaars werd te kennen gegeven, dat de vermeerderde uitgaven voor de algemeene dienst slechts van tijdelijken aard waren, als een noodwendig gevolg van de overgangsmaatregelen, die hoefde van de verandering bij de direktie en de kontrolé; terwijl wij nu ontvaren op pag. 10 van het dezer dagen uitgegeven verslag, dat de nieuwe verhoging van dat hoofdstuk al weder aan een nieuwe organisatie moet worden toegeschreven. Men vergelijke de trapgewijze verhoging van uitgaven voor gezegd hoofdstuk over de volgende jaren 1851 / 46,734.88½, 1852 / 47,739.01½, 1853 / 49,931.81, 1854 / 52,340.35½, 1855 / 58,205.62½, 1856 / 61,230.38½ na aftrek van het traktement van den magazijnmeester.

Een engelsch etablissement op nederlandsch grondgebied in Indië: Onder dezen titel bevat het *Tijdschrift van nederlandsch Indië*, aflevering van Maart 1857, een artikel, dat hoogst belangrijke beschouwingen bevat over den weg, dien vreemde invloed zich baant in den Rio-archipel en op de oostkust van Sumatra. Wij ontleenen aan dat artikel het volgende feit: Het is bekend hoe het rijk van Siak op de oostkust van Sumatra, sedert geruimen tijd aan regeringloosheid is prijs gegeven en hoe dit rijk zich thans reeds geheel onder het bestuur van Nederland zou bevinden, indien het regeringsbeleid vandaar heer J. C. Baud, uit vrees voor de oppositie der singapoersche kooplieden en de vertoogen van Engeland, in 1842. de bezittingen dier oostkust niet had doen verlaten. De sultan van dat rijk kan zich zonder steun onmogelijk handhaven; hij is omringd door vijanden, die tegen hem opstand tegen hem en onderling in voortdurende twisten en strijd. In den laatsten tijd heeft die sultan zich, door tussehenkomst van den onderkoning van Rio herhaalde malen tot het nederlandsche goevernement gewend, ten einde de hulp van zijnen soeverein, waarvoor hij Nederland nog altoos erkent, dringend in te roepen. Indien onze Regering hem slechts niet een geringe magt ware te hulp gekomen, zou de orde weldra zijn hersteld geweest, want de schrik voor de kracht der Europeanen is er zeer groot. Het verzoek, ofschoon door onzen getrouwen vassal, den onderkoning van Rio, ondersteund, haatte echter niet. Toen wende zich de sultan, ten einde raad, met hetzelfde verzoek tot eenige kooplieden te Singapore, die ten gevolge van de intrekking onzer bezittingen weldar vrij spel hebben en er een voordeeligen handel drijven. Onmiddellijk werden door deze eenige gewapende schoeners en twee kanonneerboten uitgerust en naar Siak gezonden. Deze magt was naarwieliks in de rivier Siak verschenen, of de orde was hersteld en het koste den sultan met deze hulp weinig moeite zijne opproerige vassallen tot rede te brengen en de aanvallers van zijn grondgebied te verdrijven. Deze hulp bleef niet onbeloofd. Het toestemming en goedkeuring van den Sultan hebben de singapoersche kooplieden in het rijk van Siak, *Nederlandsch grondgebied*, eene vereeniging gevormd om aldaar een handels-etablissement te vestigen en het laat zich verwachten, dat zij dit rijk niet weder zullen verlaten. Wij kunnen dit feit niet vermelden, zonder te wijzen op het feit, dat de oostkust van Sumatra moet gaan als met Serawak op de westkust van Borneo, door de vestiging aldaar van James Brooke. Toen kostte de onverschilligheid van het nederlandsch-indisch goevernement ons een groot gedeelte van Borneo, moet zij ons thans de oostkust van Sumatra doen derven. *Het zal ons aangenaam zijn, zoo onze confraters de mededeeling van dit feit willen overnemen, want het is inderdaad van te groot belang om er niet algemeen de aandacht op te vestigen en Nederland's ingezetenen te doen zien hoe hunne belangen in Indië worden behartigd.*

(De Indiër)

Wij vernemen, dat de heer P. van den Arend te Rotterdam, zich reeds eenigen tijd ernstig bezig heeft gehouden met het plan om voor de vaart naar Indië schepen met hulpstoomvermogen te doen inrigten, hetwelk thans als verzevenlijkt is te beschouwen, terwijl de uitvoering alken is uitgesteld wegens het verlangen om eerst het

(1) De Court of Arches is het hof van appel in hoogste instantie voor de provincie *Canterburg*. Dit konsistoriale hof, het oudste, dat in Engeland bestaat, heeft zijnen naam van een kerk: *St. Mary-le-Bon*, vroeger *St. Mary de Arcubus* gekregen, waar het vergaderde. De naam *Arcubus* is afkomstig van een vorm waarin de pilaren gebouwd zijn, die den toren schikken.

(2) Het is niet onnut, te herinneren, dat de Anglikaansche geestelijke, wanneer hij doopt, met den viager het teeken des kruises maakt.

voornemen van het gouvernement omtrent eene dergelijke onderneming te leeren kennen.

Reeds vóór de verkiezing van de Staten-Generaal is de zaak van de Z. M. de grootvorst Konstantin van Rusland in het begin der maand Mei aanstaande een bezoek bij het ned. Hof te leggen.

Men verneemt dat de instruktie in de zaak der Maleijers, die te Rotterdam zijn gedetineerd, thans reeds zoover is gevorderd dat de stukken bereids ter examinatie aan den heer procureur-generaal van het Provinciaal Hof van Zuid-Holland zijn opgezonden.

De herstemming tot verkiezing van een lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, in het hoofdkiesdistr. Alkmaar, zal plaats hebben op Dingsdag 31 dezer.

Zoo als men weet, heeft de Konferentie tot regeling van den Sonitolafkoop hare werkzaamheden volbragt; zijnde het traktaat tot ophoffing van den tol den 13 Maart te Koppenhagen geteekend.

Z. M. heeft benoemd tot notaris te Amsterdam G. J. C. van Vianen, kand.-not.

GRAVENHAGE, 21 Maart. Naar men met zekerheid verneemt zal Z. K. H. de grootvorst Konstantin van Rusland in het begin der maand Mei aanstaande een bezoek bij het ned. Hof te leggen.

Naar men verneemt zal H. M. de Koningin-weduwe dit jaar langer tijds verblijven in de residentie verblijven, voor dat H. M. de Koningin-weduwe naar buiten verblijf sootdijk begeeft.

De arond. regter alhier heeft den 19 dezer uitspraak gedaan in zake J. S. G. Oud-coest, te Naaldwijk, ter zake van het adverteren van arsenicum (antiseptisch) aan P. B. oud 16 jaren, te Naaldwijk, zonden de regter onder teekende order van een medicinae doctor, de meester, vroedmeester, apotheker of bekend persoon, op den 31 December 1856 en in het begin van Januarij 1857. De beklagde verkocht dit rassenkruid voor vijf cents het pakje, om daarmede ratten te doodden. Hij is te dier zake tot f. 100 boete veroordeeld.

GORINCHEM, 21 Maart. Heden overleed alhier in den ouderdom van 64 jaren na een langdurig en smartelijk lijden, de heer A. J. v. d. Aa, lid der maatschappij van letterkunde te Leiden.

HOORN, 19 Maart. Op de markt alhier werden 38 stapels Kaas aangebragt, wogende te zamen 7402 Ned. G.

HERTOGENBOSCH, 20 Maart. Voor eenige dagen werd uit Tilburg gemeld, dat alle zwargheden, zoo financiële als andere, tot daarstelling van den Zeerwisch-Noord-Brabantsch-Limburgschen spoorweg uit den weg waren geruimd en dat er alsnu op onderscheidene plaatsen te gelijk handen aan het werk zouden geslagen worden, om die ijzeren baan zoo spoedig mogelijk tot stand te brengen.

DWINGELO, 20 Maart. In eens dezer dagen alhier gehouden raadevergadering is het vrij onstuimig toegegaan. De jongste wethouder, Dr. J. Heppener, verklaarde zijn ontslag te nemen, omdat hij bij het behartigen der 58-enteleke belangen werd gedwarsboomd door den voorzitter.

BUITENLANDSCHE BERICHTEN.

FRANKRIJK.

PARIS, 21 Maart. Volgens de *Independance* is de ridder Pinelli door de napelsche Regering met een officieuze zending belast, ten deel behoudende het herstel der diplomatische betrekkingen.

De *Moniteur* deelt thans het rapport mede van de door den generaal Dumas, konvooier van het keizerlijk leger van 5 Augustus 1804, bevestigde testament van keizer Napoleon. In dat uitvoerige stuk wordt nauwkeurig opgegeven, hoe de tot dat doeleinde bestemde 8 miljoen franken aangewend zijn geworden, namelijk 4 miljoen tot uitkeering van bijzondere legaten aan 76 in het testament met name genoemde personen of huize erigenaars.

ENGELAND.

LONDEN, 21 Maart. De lord-mayor heeft gisteren avond een groot banket gegeven aan de raadsliden der kroon. Al de ministers en de vreemde gezanten woonden het bij.

Heden heeft de Koningin in een geheimen raad, de proklamatie van de parlements-onthinding ondertekend. De des betreffende order zal zijne onmiddellijk afgezonnen.

De verkiezingen in de Vekken zullen Vrijdag beginnen; het eerst te Londen. De verkiezingen in de graafschappen zullen in de daaropvolgende werkdagen gang nemen. Het parlement is heden door een koninklijk bevel geschorst. In de tijl deze gelegenheid afgesproken is, dat het de bedoeling van H. M. is het parlement te ontbinden, om zoo doende langs den constitutionneelen weg de meening des volks te weten te komen, betreffende den toestand, waarin de openbare aangelegenheden thans verkeeren.

de kieskollegien vertegenwoordigers mogen kiezen, die met verstand en vaderlandsliefde de regering zullen bijstaan in hare pogingen om de waardigheid van de kroon te handhaven, en de welvaart van de natie te bevorderen.

De *Morning Post* bevestigt het bericht betreffende het angle-japansche konflikt. Het blad zegt, wij hebben eenige moeijeligheden met Japan te regelen. Twee engelsche stoomschepen hebben de ketens gebroken en gezeld die den ingang der haven van Nangasaki verdedigen, en de kommandant vraagt genoegdoening voor den bedreven hoon.

De spaansche gezant aan ons Hof heeft, naar men zegt, zijn ontslag als zoodanig ingediend, omdat hij als senator van het rijk, liever de pligten die waarden, dan vervullen. Volgens de *Epoca* zou de Regering, om van dit besluit te doen afzien, hem een verlof van een maand toegestaan hebben ten einde gedurende dien tijd zitting in den Senaat te kunnen nemen.

De *Fulton* is te Liverpool aangekomen met berichten uit New-York; van 7 dezer is de analyse der boodschap waarmede de heer Buchanan zijn post naar waard heeft, was per telegraaf ontvangen.

In die boodschap wordt gezegd, dat de Regering, wat de binnenlandsche politiek betreft, zal trachten de bestaande geschillen in Kansas te doen eindigen; dat de staatkunde der Regering gematigd zal zijn en zal strekken om al de bewoners hun konstitutionnele regten te doen genieten. Wat de buitenlandsche staatkunde betreft, deze zal den vrede en de handelsbetrekkingen met de vreemde natien bevorderen; ook het stelsel van non-interventie in de binnenlandsche aangelegenheden van de andere Staten volgen, terwijl zij verstaat dat geen aanwinst van grondgebied door de Unie zal worden gedaan, tenzij door vrije toestemming of bij aankoop.

Het kabinet van den heer Buchanan is den 6 dezer door den Senaat bevestigd; het is zamengesteld als volgt: Lewis Cass, sekretaris van Staat; Howell Cobb, sekretaris van Financien; John Buchanan, onder-secr. van Financien; Daniel Webster, sekretaris van de Regering; en John C. Calhoun, sekretaris van de Regering.

DUITSCHLAND.

WEENEN, 22 Maart. Graaf Paaf, oostenrijksch gezant te Turijn, is naar deze hoofdstad opontboden, doch daarom nog niet van zijn post terug geroepen. Evenwel is het niet onmogelijk dat dit spoedig zal geschieden. De sardinijsche gezant alhier, markies Cantone, heeft berigt ontvangen dat hij op zijn post kon blijven. Van het antwoord door de piemontesche regering te geven op de laatste nota van den heer von Buol zal afhangen of de de betrekkingen tusschen beide landen worden hervat of geheel afgebroken.

dezer had gemeld, dat de *Kangaroo* van de Oostzee genomen. Het *Journal de Constantinople* van den 22 spreekt dit tegen, daar geroumd vaarting in den Bosporus is binnengelopen, na op de grenzen van Circassie zijn reizigers te hebben ontscheept. Rusland heeft ophefderingen gevraagd en een kommissie tot onderzoek van de zaak is door de Porte benoemd.

De konferentie te Konstantinopel, gehouden tusschen de Porten en de vreemde gezanten, tot regeling van den staatkundigen toestand van Montenegro, moet op het volgende resultaat nederkomen: Prins Danielesken de opperbeerschappij des Sultans; de Porte staat aan Montenegro in de Herzogewina een groot gedeelte gronde afgeschikt ter bebouwing, waarvoor zij geen tienden of een dergelijke belasting vordert; de Porte bepaalt de belastinglijst van prins Danielo, die door de inlichte schied uitgekeerd zal worden; de Porte zal de verbetering van den inwendigen toestand van dit prinsdom prins Danielo en zijne opvolgers zullen in rang en stand staan met de hospodars van Wallachie en Moldavie, terwijl hem de rang van Maschir in het turksche leger zal verleend worden. Overigens zullen de Montenegrijnen het regt van vrijen handel genieten in de haven van Turkije.

Prins Danielo heeft van deze schikking eerst kennis gekregen, hebben zij zijne komst te Paris, waar hij nu waarschijnlijk met de fransche regering daarover in persoon zal onderhandelen.

STADSNIEUWS.

In de 22de Staats-loterij zijn de te Klasse bij de 10 loten n. 1000 of daarboven te beurt gevallen van N. 1000 f. 5000, N. 16298 en 4366 ieder f. 1000.

AMSTERDAM, 23 Maart.

BEVALLEN (19 Maart): E. L. W. Wurfbain, geb. Beets.

